

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet

Croaticum

Centar za hrvatski kao
drugi i strani jezik

Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik
Srednja Europa d.o.o.
FF press

Za izdavače:

prof. dr. sc. Damir Agičić
prof. dr. sc. Vesna Vlahović Štetić

Urednica:

doc. dr. sc. Sanda Lucija Udier

Recenzenti:

prof. dr. sc. Tvrtko Jakovina
dr. hab. Leszek Małczak

Autori i recenzenti pojedinih tekstova:

izv. prof. dr. sc. Dragan Bagić, recenzirao izv. prof. dr. sc. Nenad Karajić
prof. dr. sc. Đula Borozan i izv. prof. dr. sc. Dubravka Pekanov Starčević,
recenzirala prof. dr. sc. Nela Vlahinić Lenz

mr. sc. Jelka Gošnik, v. pred., recenzirao prof. dr. sc. Franjo Prot
izv. prof. dr. sc. Viktorija Car i izv. prof. dr. sc. Igor Kanižaj,
recenzirala prof. dr. sc. Gordana Vilović

dr. sc. Sandra Križić Roban, recenzirala izv. prof. dr. sc. Leonida Kovač
prof. dr. sc. Ivan Markešić, recenzirao prof. dr. sc. Renato Matić
doc. dr. sc. Sanda Lucija Udier i dr. sc. Milvia Gulešić Machata,
recenzirala dr. sc. Katarina Krizmanić

dr. sc. Dinko Župan i dr. sc. Štefka Batinić,
recenzirala dr. sc. Vlasta Švoger

doc. dr. sc. Drago Župarić-Iljić, recenzirao doc. dr. sc. Mario Bara

Likovno-grafičko oblikovanje teksta i naslovnice:

Jurica Puhalović

© Za prvo izdanje Srednja Europa i FF press, Zagreb, 2019.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001031409

ISBN 978-953-8281-02-0

Tisak:

Tiskara Zelina, lipanj 2019.

HRVATSKA NA DRUGI POGLED

Udžbenik hrvatske kulture i društva

Uredila Sanda Lucija Udier

Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik

Srednja Europa d.o.o.

FF press

Zagreb 2019.

Sadržaj

Uvodna riječ	8
Zahvala	9
HRVATSKO DRUŠTVO: PUTOVI I STRANPUTICE MODERNIZACIJE <i>Dragan Bagić</i>	11
Uvod: kako skicirati sliku jednoga društva	12
Stranputice modernizacije	13
Društvena struktura i nejednakosti	21
Glavne interesne skupine i civilno društvo	30
Vrijednosti i identiteti	34
Umjesto zaključka	38
GOSPODARSTVO REPUBLIKE HRVATSKE <i>Đula Borozan, Dubravka Pekanov Starčević</i>	45
Pregled osnovnih informacija o gospodarstvu Republike Hrvatske	46
Međunarodni položaj Hrvatske	46
Vremenska razdoblja u razvoju hrvatskoga gospodarstva	50
Razdoblje prije 2000. godine	50
Ekonomska kriza od 2009. do 2014. godine	53
Gospodarski oporavak od 2015. godine nadalje	55
Hrvatski poslovni profil	58
Pregled poslovne statistike	58
Robna razmjena	61
Inozemna izravna ulaganja	65
Hrvatski ekonomski izazovi	67
Makroekonomske neravnoteže	67
Izazovi tržišta rada	68
Izazovi vezani uz kvalitetu poslovnoga okruženja	70
Zaključak	74
HRVATSKA: MIGRACIJE, NACIONALNE MANJINE, INTEGRACIJA STRANACA, ISELJENIŠTVO <i>Drago Župarić-Iljić</i>	81
Uvod – osnovna polazišta	83
Iseljavanje iz Hrvatske – trendovi, pravci, obrasci	84
Useljavanje i integracija stranaca u Republici Hrvatskoj	95
Položaj i prava nacionalnih manjina	104
Hrvatske iseljeničke zajednice u svijetu	112
Zaključna razmatranja	116
RELIGIJSKA SLIKA REPUBLIKE HRVATSKE <i>Ivan Markešić</i>	123
Uvod	124
Religija	125
Temeljne sastavnice religije	128
Tipologija religijskih organizacija	129
Religijska situacija u Hrvatskoj	131

Kršćanske zajednice koje djeluju u Hrvatskoj	134
Nekršćanske zajednice koje djeluju u Hrvatskoj	135
Kršćanstvo	137
Katolička crkva	138
Katolička crkva u Hrvatskoj	140
Organizacija Katoličke crkve u Hrvatskoj	142
Pravoslavlje	146
Srpska pravoslavna crkva	147
Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj	147
Protestantizam	148
Protestantizam u Hrvatskoj	148
Judaizam	149
Židovi u Hrvatskoj	150
Islam	152
Islam u Hrvatskoj	154
Ekskurs o odnosu vjerskih zajednica prema seksualnosti, braku, pobačaju i eutanaziji	156
Zaključak o religijskoj situaciji u Hrvatskoj	159

VIZUALNE UMJETNOSTI, ARHITEKTURA I URBANIZAM

U HRVATSKOJ U 19. I 20. STOLJEĆU <i>Sandra Križić Roban</i>	165
Izgradnja čvrstoga okvira „dugoga” devetnaestog stoljeća	166
Modernizacijski arhitektonski i urbanistički procesi	171
Zbivanja na likovnome planu	174
Umjetnički centri i glavni akteri	175
Nova umjetnost za novo stoljeće	179
„Mlada” umjetnost na početku stoljeća	179
Zbivanja na kiparskome i slikarskome planu	182
Novo oblikovno jedinstvo	184
Bez stilskoga jedinstva	188
Smjer moderne	191
Visoka razina arhitektonskih postignuća	192
Opsežni zahvati u urbanim zonama – postmoderna i razdoblje nakon nje	197
Odlike poslijeratnoga umjetničkog stvaralaštva	199
Razvoj suvremenih tendencija	203
Vizualne umjetnosti u vrijeme intenzivnih društvenih i političkih previranja	208

ŠKOLSTVO U HRVATSKOJ OD KRAJA 18. DO POČETKA 21. STOLJEĆA

<i>Dinko Župan, Štefka Batinić</i>	215
Uvod	216
Početak izgradnje školskoga sustava u Hrvatskoj	216
Modernizacija školskoga sustava u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća	220
Razlozi donošenja prvoga modernoga školskog zakona	220
Školski zakon iz 1874. godine – prvi moderni školski zakon u Hrvatskoj	223
Modernizacija školstva krajem 19. stoljeća	227
Gimnazijsko i strukovno obrazovanje u 19. stoljeću	229
Obrazovanje žena u drugoj polovici 19. stoljeća	233
Osnutak Sveučilišta u Zagrebu	234
Obavezno obrazovanje u 20. stoljeću	236
Srednje školstvo u 20. stoljeću	240

Obrazovanje učitelja u 20. stoljeću	244
Hrvatsko školstvo u 21. stoljeću	245
Zaključak	247
HRVATSKE KULTURNE USTANOVE <i>Sanda Lucija Udier, Milvia Gulešić Machata</i>	253
Uvod	254
Djelokrug i važnost kulturnih ustanova	254
Hrvatske kulturne ustanove u prošlosti	255
Ustanove koje se bave hrvatskim jezikom i književnošću	260
Hrvatski muzeji i galerije	264
Institucije s područja glazbene umjetnosti u Hrvatskoj	270
Institucije s područja scenske umjetnosti u Hrvatskoj	273
Institucije s područja audiovizualne umjetnosti	276
Hrvatski arhivi	280
Kulturne institucije, udruge i društva nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj	282
Hrvatske knjižnice	283
Hrvatske kulturne ustanove izvan Republike Hrvatske i kulturne ustanove koje se bave hrvatskim iseljeništvom	287
Hrvatsko nakladništvo	291
Hrvatski festivali	294
Zaključak: hrvatske kulturne institucije u suvremenom kontekstu: kulturno obrazovanje	298
MEDIJI U HRVATSKOJ <i>Viktorija Car, Igor Kanižaj</i>	303
Hrvatski mediji u tranziciji	305
Glavni akteri hrvatskoga medijskog sustava	319
Ministarstvo kulture	319
Odbor za informiranje, informatizaciju i medije Hrvatskoga sabora	320
Agencija za elektroničke medije	320
Hrvatski audiovizualni centar	321
Strukovna udruženja novinara <i>Hrvatsko novinarsko društvo</i> i <i>Hrvatski novinari i publicisti</i>	322
Medijska udruženja <i>Hrvatska udruga radijskih nakladnika</i> i <i>Nezavisna udruga televizija</i>	322
Javni medijski servis <i>Hrvatska radiotelevizija</i>	323
Hrvatska izvještajna novinska agencija	324
Komercijalni mediji	324
Neprofitni mediji	324
Organizacije civilnoga društva i druge organizacije	325
Regulacija i samoregulacija medija	325
Izloženost medijima i konzumacija medija u Hrvatskoj	329
Razvoj novinarstva u Hrvatskoj	332
Marija Jurić Zagorka – prva hrvatska novinarka	332
Medijsko obrazovanje i medijska pismenost	333
Zaključno o medijskome obrazovanju i pismenosti	335
TJELESNA KULTURA, SPORT I OLIMPIZAM U HRVATSKOJ <i>Jelka Gošnik</i>	341
Uvod	342
Povijesni pregled	348
Stari i srednji vijek, renesansa i prosvjetiteljstvo – prvi oblici sporta i sportskih aktivnosti	348
Počeci sporta u Hrvatskoj od 1784. godine do kraja Drugoga svjetskog rata	349
Sokolski pokret u Hrvatskoj, njegova uloga i važnost	351

Dr. Franjo Bučar – utemeljitelj hrvatskoga sporta i prvi Hrvat član Međunarodnoga olimpijskog odbora	353
Razdoblja, događaji i ključne osobe u daljnjem razvoju sporta	355
Razdoblje do početka Prvoga svjetskog rata	355
Hrvatski sport između dvaju svjetskih ratova	357
Sport u Hrvatskoj od 1945. do 1990. godine	358
Olimpizam i sport u samostalnoj Hrvatskoj	360
Hrvatski olimpijski odbor i nacionalni sportski savezi	362
Nagrade i priznanja za postignuća u sportu	362
Sportska postignuća	363
Osvajači medalja na olimpijskim igrama	366
Osvajači medalja na ljetnim olimpijadama do 1948. godine	366
Osvajači medalja na ljetnim olimpijskim igrama od 1948. do 1988. godine	366
Osvajači medalja na ljetnim olimpijskim igrama od 1992. do 2016. godine	367
Osvajači medalja na zimskim olimpijskim igrama	370
Univerzijada 1987. godine u Zagrebu	371
Tjelesna aktivnost i sport u odgojno-obrazovnome sustavu Republike Hrvatske	372
Tjelesno i zdravstveno područje u hrvatskome osnovnom i srednjem školstvu	372
Tjelesno i zdravstveno područje u visokome obrazovanju	373
Akademijski sport	374
Obavezna nastava Tjelesne i zdravstvene kulture na hrvatskim sveučilištima	
– primjer Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu	376
Natjecanja na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu	377
Kineziološki fakultet – akademska nastavna i znanstvena ustanova	378
Bilješke o autorima	382
Popis fotografija i njihovih autora	387